

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

III. ÚS 493/2023-9

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla (sudca spravodajca) a sudcov Petra Straku a Martina Vernarského v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] proti uzneseniam Okresného súdu Žilina v konaní sp. zn. 5T/143/2005 z 8. februára 2023 a 15. júna 2023 takto

rozhodol:

1. Ústavnú sťažnosť **odmieta**.
2. Žiadosti o ustanovenie právneho zástupcu **nevyhovuje**.

Odôvodnenie:

I.

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 14. septembra 2023 bez zastúpenia advokátom, o ktorého ustanovenie žiada, domáha vyslovenia porušenia základných práv na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a právnu pomoc podľa čl. 47 ods. 2 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uzneseniami o náhrade trov obhajoby, ktoré žiada zrušiť a vec vrátiť okresnému súdu. Žiada finančné zadostučinenie 1 500 eur.

II.

2. Sťažovateľovi boli opatreniami okresného súdu v konaní, v ktorom bol právoplatne ešte v roku 2015 uznaný vinným z viacerých trestných činov a v ktorom bolo upustené od uloženia súhrnného trestu, ustanovení obhajcovia, ktorým bola za obhajobu sťažovateľa priznaná a vyplatená odmena a náhrady 9 076,30 eur. Sťažovateľ na výzvu okresného súdu z apríla 2022 požiadal o nárok na bezplatnú obhajobu. Okresný súd zistil, že sťažovateľ je nemajetný a pred májom 2022 dosahoval priemerný čistý príjem 814,24 eur mesačne, z čoho splácal úvery v splátkach po 414,03 eur mesačne. Na domácnosť rodičom prispieval 150 eur mesačne, náklady na cestu do práce predstavovali 78 eur a na telefón 61 eur mesačne. Okrem toho bolo zistené, že jeho zdravotný stav nie je dobrý, keďže v poslednom roku bol tri mesiace práceneschopný.

3. Ústavnou sťažnosťou namietaným uznesením vyššieho súdneho úradníka okresného súdu bol sťažovateľ podľa § 551 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku, podľa ktorého ak bol obžalovaný právoplatne uznaný za vinného, je povinný nahradiť štátu vyplatenú odmenu a náhradu ustanovenému obhajcovi, ak nemá nárok na bezplatnú obhajobu alebo na obhajobu za zníženú náhradu, zaviazaný nahradiť štátu odmeny a náhrady vyplatené jeho obhajcom celkom 9 076,30 eur. Podľa okresného súdu bezplatnú obhajobu možno priznať, len ak sa odsúdený nie vlastnou vinou dostal do núdze, keď napriek snahe nie je objektívne schopný splácať trovy obhajoby a v dôsledku toho by sa dostal do hmotnej núdze. Sťažovateľ však nepreukázal, že by jeho majetkové pomery boli také, že by trovy nebol schopný v budúcnosti splatiť. To, že momentálne nemá peniaze a iný majetok, samo osebe neodôvodňuje nárok na bezplatnú obhajobu. Okrem toho bol sťažovateľ uznaný vinným zo spáchania dvoch závažných úmyselných trestných činov, a preto nie je dôvod na to, aby štát znášal trovy jeho obhajoby. Sťažovateľ je stále v produktívnom veku a trovy môže justičnej pokladnici uhradiť aj v splátkach tak, ako uhrádza svoje úvery. Pritom môže využiť oddĺženie prostredníctvom osobného bankrotu.

4. Proti tomuto uzneseniu podal sťažovateľ sťažnosť, v ktorej tvrdil, že sú u neho dané dôvody na bezplatnú obhajobu a v uznesení boli jeho pomery zľahčené, keď nebolo prihliadnuté na to, že utrpel úraz chrbtice, čo mu neumožňuje plné pracovné nasadenie. Okrem toho sa od novembra 2022 stará o ťažko chorého príbuzného, ktorému aj prispieva na bývanie, lieky a stravu.

5. Ústavnou sťažnosťou namietaným uznesením okresného súdu bola sťažnosť sťažovateľa proti uzneseniu vyššieho súdneho úradníka zamietnutá. Okresný súd poukázal na už uvedené dôvody z uznesenia vyššieho súdneho úradníka a to, že sťažovateľ i tak dosahuje pravidelný príjem. Podľa okresného súdu, nadväzujúc na rozhodnutie ústavného súdu (I. ÚS 131/2016), hoci aj predpokladané dodatočné zlepšenie majetkových pomerov odsúdeného zakladá štátu oprávnenie, aby prostriedky, ktoré vynaložil na zaplatenie obhajoby odsúdeného, žiadal späť. Starostlivosť o príbuzného sťažovateľa nezbavuje povinnosti nahradiť trovy a sťažovateľ môže požiadať justičnú pokladnicu o úhradu trov v splátkach.

III.

6. Sťažovateľ uvádza, že riadne preukázal dôvody neschopnosti uhradiť trovy obhajoby, no okresný súd sa uchýlil k špekulatívnym konštatovaniam a fikciám o jeho budúcich majetkových pomeroch, a preto sú jeho rozhodnutia nelogické a arbitrárne. V tejto súvislosti poukazuje na rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky R 47/1991. Výšku finančného zadost'učinenia odôvodňuje pocitmi nespravodlivosti, úzkosti a bezprávia z nezmyselného prekrútenia jeho žiadosti.

IV.

7. Proti uzneseniu vyššieho súdneho úradníka z 8. februára 2023 nie je daná právomoc ústavného súdu, keďže proti nemu mal sťažovateľ možnosť podať sťažnosť, ktorú aj využil. Právomoc sudcu okresného súdu rozhodnúť o sťažnosti sťažovateľa proti uzneseniu vyššieho súdneho úradníka podľa § 132 ods. 1 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) vylučuje právomoc ústavného súdu. Preto bola ústavná sťažnosť v tomto rozsahu podľa § 56 ods. 2 písm. a) zákona o ústavnom súde odmietnutá.

8. Právomoc ústavného súdu je daná v rozsahu proti uzneseniu okresného súdu, ktorým bolo rozhodnuté o sťažnosti sťažovateľa. No v tomto rozsahu je ústavná sťažnosť zjavne neopodstatnená a ako taká bola podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde odmietnutá. Vo veciach patriacich do právomoci všeobecných súdov nie je ústavný súd alternatívnou ani mimoriadnou opravnou inštanciou (II. ÚS 1/95, II. ÚS 21/96). Je v právomoci všeobecného súdu vykladať a aplikovať zákon a pokiaľ tento výklad nie je arbitrárny a je náležité odôvodnený, ústavný súd nemá príčinu doň zasahovať (I. ÚS 19/02, IV. ÚS 238/05, II. ÚS 357/06).

9. Z hľadiska sťažovateľom tvrdenej zjavnej nesprávnosti uznesenia okresného súdu treba uviesť, že podľa § 555 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku dôvodom prípadného neuloženia náhrady je to, že povinný má nárok na bezplatnú obhajobu alebo obhajobu za zníženú náhradu. Trestný poriadok však nestanovuje, aké sú podmienky nároku na bezplatnú obhajobu. Len v § 40 ods. 2 Trestného poriadku ustanovuje, že obvinenému, ktorý nemá dostatočné prostriedky na úhradu trov obhajoby, treba ustanoviť obhajcu. Ustanovenie obhajcu však neznamená, že takáto obhajoba je bezplatná. Z § 555 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku následne vyplýva, že aj ten, kto nemal dostatočné prostriedky na úhradu trov obhajoby v čase ustanovenia obhajcu, je povinný trovy nahradiť. Preto neurčitý pojem § 555 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku treba vyložiť samostatne s ohľadom na aktuálne postavenie odsúdeného. Pritom nie je dôvod na to, aby tieto okolnosti boli zúžené na stav nemajetnosti tak, ako to zvyčajne sťažovateľ. Úvaha okresného súdu vychádza z toho, že treba zohľadniť nielen súčasný príjmový a majetkový stav sťažovateľa, ktorý mu zjavne neumožňuje nahradiť štátu trovy obhajoby, ale aj budúce potencionálne možnosti sťažovateľa, ktoré vyplývajú z toho, že nemožno vylúčiť, že bude dosahovať príjem, ktorý mu umožní nahradiť trovy, prípadne aj v splátkach.

10. Takáto úvaha nie je zjavne mylná a zodpovedá tomu, že proti sťažovateľovi priznaná náhrada je osobitnou – súdnou pohľadávkou podľa § 2 písm. a) zákona č. 65/2001 Z. z. o správe a vymáhaní súdnych pohľadávok v znení neskorších predpisov. Tento zákon oproti iným pohľadávkam stanovuje osobitné spôsoby upustenia od vymáhania, ktorých podstatou je sťažovateľom tvrdená nemajetnosť. Podľa § 4 ods. 4 tohto zákona možno upustiť od vymáhania pohľadávok, pri ktorých je pravdepodobné, že výťažok, ktorý by sa dosiahol, nepostačí ani na krytie nákladov spojených s jej vymáhaním; je zrejmé, že majetok povinného nepostačí ani na čiastočné uspokojenie pohľadávky a najmenej v období troch rokov idúcich za sebou sa bezvýsledne vedie výkon rozhodnutia. Možnosť upustenia od vymáhania súdnej pohľadávky je priestorom na zohľadnenie tvrdenej nemajetnosti a zároveň okolnosťou, ktorá z ústavného pohľadu legitimizuje úvahu okresného súdu o tom, že možno zväžiť aj potencionálnu možnosť príjmu sťažovateľa. Preto možno vylúčiť porušenie ústavných práv sťažovateľa podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru. Obdobne možno vylúčiť porušenie základného práva podľa čl. 47 ods. 2 ústavy. Sťažovateľovi bola právna pomoc poskytnutá a otázka jej prípadnej úhrady vymožením bude predmetom ďalších postupov podľa zákona č. 65/2001 Z. z. o správe a vymáhaní súdnych pohľadávok v znení neskorších predpisov.

11. Podľa § 37 ods. 1 zákona o ústavnom súde možno v konaní pred ústavným súdom ustanoviť fyzickej alebo právnickej osobe právneho zástupcu, ak taká osoba o to požiada, ak to odôvodňujú jej majetkové pomery a nejde o zrejme bezúspešné uplatňovanie nároku na ochranu ústavnosti. Ak hoci len jeden z týchto predpokladov nie je splnený, nemožno právneho zástupcu v konaní

pred ústavným súdom ustanoviť (I. ÚS 333/2020). V prípade ústavnej sťažnosti, pri ktorej je daný dôvod na jej odmietnutie, ide o zrejme bezúspešné uplatňovanie nároku na ochranu ústavnosti. Preto neboli splnené podmienky na ustanovenie právneho zástupcu v konaní pred ústavným súdom a žiadosti sťažovateľa podľa § 37 ods. 1 zákona o ústavnom súde nebolo vyhovené.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 28. septembra 2023

Robert Šorl
predseda senátu